

מדריך טיולים

לחושב הצעיר

במסגרת תכנית החושב הצעיר ביקרנו בכמה וכמה אתרים בעולם החשיבה, בילינו בהם וחקרנו אותם. במדריך זה תמצאו תיאורים ורשמים מאותם אתרי חשיבה. אולם המדריך איננו גמור. מסיורכם בעולם החשיבה ודאי זכור לכם, שלכל חושב יש חוויית חשיבה משלו. תפקידכם כחושבים צעירים הוא להוסיף למדריך תיאורים של האתרים מנקודת הראות האישית שלכם. במהלך המפגשים ביקרנו באתרים שונים ומשונים, אך קיימים כמובן אתרי חשיבה נוספים בעולם. לכן השארנו דפים ריקים במדריך, שבהם תוכלו להוסיף אתרים חדשים שתגלו אתם. זיכרו שאתרי חשיבה נוספים מתגלים לא רק בחוג או בבית-הספר. כל פעם שאתם פותרים בעיה בשיטה חדשה או בדרך מעניינת, הוסיפו זאת למדריך.

← ← ← 96 ← ← ← מפל השאלות

מפל השאלות

חורשת המלים
האקראיות

מסעדת ההפכים

אגם האנלוגיות

הר המידע

מארה מאקום

מיקומי האתרים	צמוד
← ג'ונגל סיעור המוחות 3	
← ביצת ההינעלות על פתרון 4	
← מעיין הרגשות 5	
← שדה המובן מאליו 6	
← מיצרי החש"מ 7	
← ערוץ מתן ההוראות 8	
← חורשת המלים האקראיות 9	
← הר המידע 10	
← מבוך ההטעיות 11	
← שעשועים בטיול - בומרנג של מחשבות 12	
← מפל השאלות 13	
← מסעדת ההפכים 14	
← אגם האנלוגיות 15	
←	
←	
←	

מדריך לחושב הצעיר

זיכרו, לבד אפשר להגיע
למספר מוגבל של
רעיונות ופתרונות.
יחד, בקבוצה, קל ומהנה
יותר לצאת מהג'ונגל.

א"וונגל ס"ע"ר המוות

הג'ונגל סבוך מאוד. הוא סבך של רעיונות המתפתלים, מבלבלים, משתלבים ומשתרגים זה בזה, כשכל רעיון מנסה לפרוץ את דרכו אל האור. בסיעור מוחות חברי הקבוצה מתבקשים להציע רעיונות רבים ככל האפשר. לכך קראנו: "כמות חשובה מאיכות". בג'ונגל לא תגיעו רחוק אם תנסו לפרוץ דרך על ידי חיתוך הצמחים כולם. גם בסיעור מוחות אסור "לחתוך" רעיונות. כלומר, "דחו ביקורת": כל רעיון מתקבל, אפילו אם נדמה שהוא לא הגיוני או שהוא מגוחך דווקא רעיונות אלה עשויים להביא לפריצת דרך, אם יתאפשר להם לטפס אל האור. לאחר שאספנו רעיונות רבים מכל חברי הקבוצה, נעבור אל שלב הביקורת. גם בג'ונגל יש צמחים שנובלים או שנשארים על קרקעית היער ואינם מגיעים אל אור השמש. עלינו להחליט אילו רעיונות יעזרו לנו להגיע בצורה הטובה ביותר אל הפתרון שאנו מחפשים. את שאר הרעיונות אנו "משאירים על הקרקעית", ואת הרעיונות שבחרנו, אנחנו מפתחים ומשכללים.

בסוף המפגש חשבת... ..

עכשיו אני חושב/ת... ..

ב"ע"ת הה"נ"ע"ל"ת אל פתרון

אנו עומדים בפני בעיה. הדרך לפתרון נראית קלה ובטוחה משום שעברנו בה פעמים רבות בעבר. אולם, אבוי, מה שעד כה נדמה היה כקרקע מוצקה, מתגלה כביצה טובענית. אם נמשיך לצעוד בדרך שאנו רגילים לה, נשקע ב"ביצת ההינעלות על פתרון", וכלל לא נגיע לפתרון, או שנגיע לפתרון כשאנו זועמים, עייפים ומכוסים בוך.

יש מוצא מהביצה!

אך אם נעצור לרגע ונחשוב על דרכים חלופיות לפתרון הבעיה, לא נטבע בביצה. בעצם, עוד לפני שנצא לדרך כדאי שנצטייד ברעיונות חלופיים.

בסוף המפגש חשבת... ..

צכשיו אני חושב/ת

מדריך לחושב הצעיר

זיכרו, לפני שאתם
מקבלים החלטה חשובה,
בידקו אילו שדונים
מבקרים אתכם, והאם הם
משפיעים על החלטתכם.

דמינו לכם כר דשא ירוק, משובץ בפרחים אדומים וסגולים. ברקע נשמעת מנגינת חליל ענוגה, השמים כחולים ובהירים והשמש זורחת. אם מתקרבים למרכז השדה, שומעים קול פכפוף מים שם מפכה מעיין הרגשות. מעיין זה הוא מקור המים של שדוני הרגש. אתם יודעים איך הם נראים, הרי ציירתם אותם בעצמכם.

כאשר שדוני הרגש מבקרים במעיין ושותים את מימיו, הם משפיעים על זרימת המים ועל צבעם. באופן דומה, כאשר שדוני הרגש מבקרים אותנו, הם משפיעים על מצב רוחנו. למשל: כאשר שדון הכעס שותה מהמים, הם זורמים בשצף קצף, משמיעים קול נהמה וצבעם נעכר. לעומת זאת, כאשר שדון השמחה מבקר במעיין, המים מבעבעים בעליזות וצבעם הופך לכחלחל שקוף.

כל שדון משפיע עלינו באופן שונה. לכן חשוב לבדוק איזה שדון מבקר אותנו ולהכיר את השפעתו. כמו כן חשוב לברר איזה שדון מבקר את המעיין של חברנו לשיחה. כך, במקום מחול שדונים פרוע, נהנה מתהליך חשיבה מרגש ופורה.

בסוף המפגש חשבת' ...

צכשיו אני חושב/ת ...

ש ז ד ה ה מ ו ג ו מ א א ל י ו

בכל שנה חורש האיכר את אדמתו, הופך את הרגבים ומפורר אותם, וכך הופך את האדמה לפורייה. כמו האיכר, גם אנחנו, החושבים, צריכים להפוך ולפורר את "גושי" החשיבה שלנו על מנת לבחון אילו דברים אנו מקבלים כמובנים מאליהם. האיכר עוקר את עשבי הבר על מנת שיוכלו לנבוט באדמה זרעים חדשים. אם אנו נעקור לרגע קל מחשיבתנו את הדברים המובנים מאליהם נאפשר נביטת רעיונות חדשים.

מדריך לחושב הצעיר

זיכרו, על מנת להעמיד
בספק את המובן מאליו
אפשר להיעזר בחשיבת
"מה היה אילו".

בסוף המפגש חשבת י ...

עכשיו אני חושב/ת ...

א"ר"ה ש"א

לפנינו מיצר זהו מעבר צר המחבר בין שני ימים. אל לנו לעבור בו בחופזה. עלינו לשקול היטב את צעדינו. גם כשאנו מתייחסים לרעיון חדש אל לנו לשפוט אותו מיד אלא להפעיל את הכלי 'חש"מ'. המעבר במיצר יכול להיות חיובי ביותר: לצאת סוף סוף מהימה שאנו תקועים בה זמן כה רב. אך הוא יכול להיות גם שלילי ומפחיד: לעזוב את המקום המוכר והבטוח. המעבר יכול גם להתגלות כמענין ביותר ולפתוח פתח להתרחשויות חדשות.

מדריך לחושב העציר

זיכרו, אפשר להשתמש בשאלות מנחות כדי לחשוף את המענין. למשל, מה היה אילו מעבר למיצר היה חבוי אוצר?

בסוף המפגש חשבתי ...

צכשיו אני חושב/ת ...

ערוץ מאתן ההוראות

כאשר אנו נותנים הוראות למישהו, אנו מובילים אותו לתוך ערוץ אחד מבין ערוצים רבים שבהם ניתן ללכת על מנת לפתור בעיה. במפגש ראינו שמתן הוראות ברורות אינו משימה פשוטה כפי שנראה בתחילה. לכן, כאשר אנו מובילים חבר בערוץ ההוראות, נזכור לתת לו הוראות ברורות, ולאפשר לו לשאול שאלות מבהירות, וגם נדמיין מה היינו חושבים אילו היינו במקומו.

מדריך לחושב הצעיר

זיכרו, בעזרת פעלים פשוטים ומשפטים קצרים אפשר להציג הוראות פשוטות וברורות.

בסוף המפגש חשבתי ...

עכשיו אני חושב/ת ...

חורשת הטוילים האקראיות

הגענו למקום שבו צמחו להן מהאדמה מלים אקראיות. לא ידענו איך לקרוא למקום, ולא עלה בדעתנו רעיון טוב לשם. לכן החלטנו להשתמש במלה אקראית. נזכרנו כיצד אמורים למצוא מלה אקראית: לפתוח ספר עב כרס, לעצום עיניים ולהצביע באצבע על מקום כלשהו בעמוד. נתקלנו רק בבעיה אחת - לא היה לנו שם שום ספר. לא ידענו מה לעשות, אז קראנו למקום פשוט... חורשה.

ואז להפתעתנו גילינו, שבדיוק כמו שמחורשה תמיד יוצאים עם דבר-מה (פרח או בלוט, ציוץ של ציפור לא מוכרת או זר פרחים לשיער), כך מהשימוש בשיטת המלה האקראית יוצאים עם רעיון חדש.

מדריך לחושב הצעיר

זיכרו! אסור לבחור מלה אקראית במכוון, ואסור להחליף אותה באחרת. סימכו על עצמכם! בעזרת מלה אקראית תגיעו לרעיון חדש ונחמד.

בסוף המפגש חשבת י...

צכשיו אני חושב/ת ...

הר הא"ז

הר המידע ניצב בפנינו, עצום ותלול. כיצד נטפס עליו? באיזה שביל נבחר?
אילו היה הוא רק גבעה קטנה, שנערמה מכל המידע שהעבירו לנו מורים והורים, לא היתה לנו
כל בעיה לטפס. אך הר המידע ענק וגבוה, והוא כולל מידע רב, ובכלל זה כל מה שאנחנו קולטים
בחמשת חושינו: ריחו של אדם שחפף את שעריו בשמפו מפרחי בר, המגע המדגדג של תספורת
קצוצה וטון הדיבור של אדם שמבקר אותו שדון הכעס.
למרות גובהו של הר המידע, הצלחנו לא פעם לגלות בעצמנו כיצד לטפס עליו כלומר, מצאנו את
הדרך לאיתור המידע שחיפשנו ועכשיו הוא נראה קצת פחות עצום ומפחיד.

מדריך לחושב העציר

זיכרו, חשוב לטפס על
הר המידע גבוה ככל
האפשר, לאסוף מידע רב,
לבחון האם הוא מהימן
ולקבוע האם הוא רלוונטי
לבעיה שבפנינו.

בסוף המפגש חשבת... ..

עכשיו אני חושב/ת

א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד

הסבר הנראה לכאורה הגיוני ומשכנע עלול להכיל הטעיות. ההטעיות גורמות לנו לאבד את דרכנו ולפנות לכיוון שנראה נכון, אך לא בהכרח יוביל אותנו ליציאה מן המבוך. כאשר אנו נכנסים למבוך החשיבה, עלינו לבחון באופן ביקורתי את הדרכים השונות העומדות בפנינו, ולהחליט על הדרך שבה נלך. עלינו ללמוד לזהות את ההטעיות השונות: יש הרבה הטעיות בחיי היומיום, אך אם למדנו להכירן, נוכל להיזכר בהן ולא לטעות במבוך.

מדריך לחושב הצעיר

זיכרו לבחון כל דבר
שאתם שומעים או
קוראים בעיניים
ביקורתיות. בדיקה זו
עשויה למנוע מכם
להילכד במבוך ההטעיות.

בסוף המפגש חשבת י ...

צכשיו אני חושב/ת ...

בומרג' של מאשבות

20-

השעשוע החביב עלינו בטיול הוא הבומרג. הבומרג, כידוע, ניחן בתכונה המרתקת שכשאנו זורקים אותו, הוא מתעופף מאיתנו והלאה ומגיע בחזרה אלינו. זו בעצם המטרה שלנו כשאנו "חושבים כמו אחרים": בשלב ראשון אנו "זורקים" את המחשבה שלנו למישהו אחר (זריקה זו, צריכה להעשות בריכוז ובתשומת לב, אחרת, כמו הבומרג, תאבד המחשבה מגובהה ותתרסק לאדמה). בשלב השני אנו מנסים לחבר את המחשבה שלנו למחשבה שלו ובשלב השלישי חוזרת המחשבה אלינו והופכת את עמדתנו שלנו לעמוקה ורגישה יותר.

מדריך לחושב העציר

זיכרו, גם אם אנו
בטוחים בצדקתנו באופן
מוחלט
ראוי ונחוץ לבחון את
עמדת הזולת.

40-

בסוף המפגש חשבת... ..

60-

כשיו אני חושב/ת

80-

אפילו השאלות

השאלות צריכות לזרום מאיתנו במפל שוצף ולא בזרזיף עלוב ומפוחד. אסור שנתבייש לשאול, אפילו אם נראה לנו שכולם חוץ מאיתנו יודעים את התשובה. שיטת שרל"ה נולדה במפל השאלות. כאשר ניצבת בפנינו בעיה ואיננו יודעים כיצד לפתור אותה, נוכל לשאול שאלות רבות להכרת הבעיה. אפשר לקפוץ למפל גם בסלטה לאחור, כך נראה אותו מזוויות חדשות. גם שאלות אפשר לשאול לאחור, ולחשוף בכך פתרונות חדשים.

מדריך לחושב הצעיר

זיכרו, שאלה טובה היא
חצי הדרך לפתרון!

בסוף המפגש חשבתי ...

לכשיו אני חושב/ת ...

מסעדת ההפק"ם

באמצע הטיול, לא בהתחלה ולא בסוף, נלך לסעוד במסעדת ההפקים. נאכל מאכל שהוא גם קשה וגם רך (כיצד תיישבו את הסתירה?), ונפענח את המשפט הבא:
העד הכופהה קלשל אל חרכהב תיעטומ !

מדריך לחושב הנציר

זיכרו, מבוכים, וגם
בעיות, כדאי לנסות
לפתור מהסוף להתחלה.

בסוף המפגש חשבת' ...

צכשיו אני חושב/ת ...

מדריך לחושב הצעיר

זיכרו, אנלוגיה עוזרת לנו
להתבונן במשהו זר
בעזרת משהו מוכר,
ולהיפך.

זוכרים את ההשוואה שערכנו בין האדם לעץ השדה, ובין תהליך הכנת כדורי שוקולד (יאמי...) לבין תהליך פתרון בעיה? זה היה שייט באגם האנלוגיות.
אגם האנלוגיות הוא אגם רוגע ושליט בדרך כלל, אך הוא עלול לפעמים להפתיע ולגעוש. רצוי להיכנס אליו מדי פעם כדי להתרענן במים הקרירים, במיוחד אם ניצבת בפנינו בעיה שלא הצלחנו לפתור. לפני שניכנס לאגם, עלינו לחשוב על אנלוגיה לבעיה: כלומר, מה בעיה זו מזכירה לי? לאיזו בעיה אחרת היא דומה? נצלול אל הבעיה האנלוגית כאילו צללנו אל קרקעית האגם. אולי נמצא בקרקעית האגם דג חדש שלא ראינו מעולם? אולי השימוש באנלוגיה יעלה פתרון חדש שלא חשבנו עליו קודם?

בסוף המפגש חשבת...

עכשיו אני חושב/ת...

רשאים אהב"ק ור

אתרים בעולם החשיבה שבהם אני אוהב/ת לבקר במיוחד הם:

מפני ש ...

ירון לא השתתף בחוג לחושב הצעיר. האם תוכלו לתאר בפניו את עולם החשיבה?

האם תוכלו לתת לו שלוש עצות, שיעזרו לו כשייצא לטיול בעולם החשיבה?